

“L'escultura ha d'invitar al tacte”

Jaume Plensa, escultor entre el tòtem i la indústria

Montserrat Gustà
BARCELONA

L'Aura, D'ou i Paisatge, tres escultures de Jaume Plensa, s'exposen aquests dies a la galeria Carles Taché. La projecció internacional d'aquest escultor és, a hores d'ara, indiscutible. Fins fa pocs dies encara es podien veure dues exposicions simultànies de la seva obra a les galeries Deborah Sharpe de Nova York i Skulima de Berlín. La presència d'obres de Jaume Plensa és també una constant en les fires internacionals d'art contemporani. En aquests moments és, tot i que ell defugi de parlar-ne, un escultor d'èxit.

—Amb aquestes escultures tan grans, sembla que has tendit a una ocupació efectiva de l'espai. ¿Hi ha una voluntat d'aproximació a les instal·lacions?

—No, perquè no treballa l'espai com a element plàstic. Ara bé, com que aquesta galeria té un espai poc convencional, on no es poden veure totes les peces juntes, vaig pensar que seria bo d'aprofitar-lo per a la imatge de l'exposició. Per això vaig triar aquest tipus d'obra: cada peça té una història pròpia en el seu àmbit. Vaig pensar l'exposició com un itinerari, on cada sala tingues una atmosfera pròpia. Semblen obres massa grans per a aquest espai perquè he volgut trencar el mal vici de mirar les peces grans de lluny: aquí l'espectador ha d'estar per força —per raons físiques— amb la peça, amb una peça. L'escultura de molt a la vora és interessant perquè té tota una riquesa de materials que de lluny es perd.

—És cert, molts cops no et pots estar de tocar-les...

—És clar, és que hauria de ser així. Jo crec que si una escultura és bona ha d'invitar al tacte.

—Quan es parla de la teva escultura, se sol al·ludir a la força expressiva i simbòlica que desprèn. ¿D'on prové aquesta força? ¿De l'emoció? ¿Segueixen encara vigents les referències al tòtem, amb el que això comporta de recuperació de la funció primigènia de l'escultura?

—Aquesta pregunta és gairebé una reflexió sobre l'escultura en general... Bé, és molt probable que la meua obra hagi canviat molt exteriorment. Ara, estic segur que el fil que alimenta tot això segueix sent encara el de les primeres peces. No crec que faci una recuperació de l'escultura totèmica perquè, dit així, queda massa engabiada en conceptes. Quan em pregunten per la meua obra, m'agrada dir que és una escultura de memòria, i la memòria no és ni moderna ni antiga: és. Vivim una època en què sembla que no hi hagi memòria. En altres temps era fonamental transmetre la nostra experiència als altres, d'una manera directa. Ara aquesta transmissió és anònima, però seguim compartint tots plegats una memòria. Crec que l'escultura és un bon terreny per intentar trobar aquests punts de connexió que ens uneixen... una memòria que tots portem clavada al damunt. Sovint la gent reconeix en les meves peces objectes que no han existit mai i que, en canvi, els recorden alguna cosa.

El punt d'ambigüitat que planeja sobre les meves escultures invita la gent a pensar, a buscar dintre d'aquesta memòria estranya que sempre que-

Jaume Plensa al costat d'una de les tres escultures de grans dimensions que exposa a Carles Taché

“L'obsessió que jo tinc amb l'obra és que sigui proporcional a mi mateix”

“L'artista ha d'intentar desprofessionalitzar-se; llavors les coses funcionen”

da soterrada en un espai fosc de nosaltres mateixos. És així com intervé l'emoció a la meua obra: m'agrada que emocioni, però, sobretot, m'agrada que faci reflexionar, que qüestionï coses. D'altra banda, penso que qualsevol artista és emotiu en el seu treball, per molt racional que vulgui fer l'obra.

—Últimament utilitzes amb preferència el ferro fos. ¿Pots explicar els motius d'aquesta opció?

—Vaig començar treballant amb fusta i teles; després vaig passar al ferro forjat perquè necessitava més densitat en el material. De la fibra de vidre i el polièster vaig anar a parar al ferro colat. De fet, ens hem trobat. He

fet una aproximació mental per trobar un material que em portés més lluny que el ferro forjat, que encara era massa civilitzat. El bronze és un material interessant que he utilitzat moltes vegades, però també és molt cultural. En canvi, la fosa de ferro, no pel material sinó per la tècnica que requereix, era perfecte per al que jo buscava mentalment. És un material tel·lúric i molt màgic. A més, l'estic recuperant artísticament, ja que sempre ha estat considerat industrial i poc noble. Jo m'hi he trobat molt bé perquè no he hagut de passar per les foneries artístiques, que són odioses. Treballo amb fonadors industrials i puc controlar tot

el procés; si no hi pogués intervenir, ja no utilitzaria aquesta tècnica. L'obra de disseny, aquella en què l'artista fa un dibuix i un taller li ho passa a volum, no m'interessa perquè perd qualsevol rastre personal.

—Hi ha força canvis formals entre aquestes escultures i les de les últimes exposicions teves a Barcelona. ¿Hi ha hagut, realment, un canvi de repertori? ¿Quina importància tenen ara els temes zoomòrfics o antropomòrfics i l'estètica del fragment?

—Crec que tot forma part d'una mateixa evolució. Quan vaig fer l'exposició a la galeria Maeght, el 1986, estava molt obsessionat pel cos humà,

però, com ara, era un escultor figuratiu, totalment. El que passa és que la figuració d'aquelles peces era més exterior, de l'embolcall del cos. Ara potser és una figuració dels buits o espais per on passen. És com si mirés l'interior del cos amb un microscopi. Feia una analogia del cos com un recipient ple de vísceres i òrgans. Ara estic més pendent del que hi ha dins que no pas de l'embolcall. Però, en el fons, no he canviat massa; segueixo treballant sobre una base anatòmica. El cos —i, sobretot, el cos de l'escultor— és la base de l'escultura: l'obsessió que jo tinc amb l'obra és que sigui proporcional a mi mateix.

—¿Els dibuixos són obres paral·leles a les escultures? ¿Fins a quin punt participen del mateix suport teòric? ¿Tens una tècnica pròpia?

—Bé, és obra paral·lela, però, de fet, té el mateix esperit de l'escultura. Mai dibuixo i faig escultura alhora; no em surt. Passo unes èpoques dibuixant i altres fent escultura. Vull mantenir el dibuix com a obra major. Quant a l'explicació tècnica, jo en dic tècnica mixta per no haver de fer unes llistes externes de components. Els meus dibuixos tenen un procés molt complex i molt lent (jo sóc molt lent en el treball). La tècnica és important, però fins a cert punt. Sobretot és important el final, el moment en què decideixes que aquella obra camini pel seu compte; el procés que s'ha seguit per arribar fins aquí és bastant superficial.

“L'art és una història de vida o mort”

—No fa gaire has definit l'art com un naufragi. ¿Com has arribat a aquesta afirmació?

—La definició que faig és un paral·lelisme una mica novel·lat del naufragi. El naufragi és la millor representació del moment en què tu, acostumat a viure submergit en una inèrcia, en aquest vaixell tecnològic que ens porta mar endins, et quedes sol quan la nau s'enfonsa. Llavors, l'hàbit per viure i per subsistir només el pots treure de la memòria. Qualsevol naufrag ha hagut de buscar en el més profund de la seva memòria l'experiència per poder sobreviure. Crec que l'art és una història de vida o mort: no hi ha obra seriosa, ni obra per exposar, ni obra d'encàrrec. Hi ha encàrrecs, exposicions i obra en el mercat. Però, en cap moment, per a l'artista, poden ser aquests els justificants de l'obra. Fins que no entra en el gran naufragi de la seva vida, l'artista no és capaç de fer una obra d'art. En el naufragi no hi ha la possibilitat de divagar o de jugar, i nosaltres tenim molt de temps per jugar. No és moralitzant el que dic, és que penso que l'artista s'ha distanciat tant de la seva obra que ho trobo absolutament nefast. El professionalisme ha fet molt de mal; l'artista hauria d'intentar desprofessionalitzar-se.

—¿Tu t'has desprofessionalitzat?

—Ho intento. Suposo que la gent no serà tan superficial de pensar que això vol dir no viure de l'obra. Desprofessionalitzar-se vol dir que si fas una obra sigui una obra imprescindible, no una altra obra. Si jo faig una escultura, no la faig perquè el mercat me la demana. És llavors quan les coses funcionen, per a tu, almenys. Exteriorment, ja és més complicat.